

John Hick'in Din Felsefesi

Yasin GÖKHAN

eski
yeni.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1804

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiye

Yayın No | Publication Number: 374

Kitap Adı : John Hick'in Din Felsefesi

Book Title : John Hick's Philosophy of Religion

ISBN : 978-625-5536-87-7

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255536877

Yazar | Author: Yasin Gökhan | orcid.org/0000-0002-6289-0876

Kurum | Institution: Yozgat Bozok Üniversitesi

ROR ID: ror.org/04qvdf239

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book - Monograph

Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 249 (xii + 237)

Yayın Tarihi | Publication Date: Aralık | December 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRAB - Din felsefesi | Philosophy of religion

BISAC: REL067100 - Din Felsefesi | Philosophy of Religion

THEMA: QRM - Din felsefesi | Philosophy of religion

LC Classification: BL51 - Din felsefesi | Philosophy of religion

DEWEY: 210 - Din felsefesi | Philosophy & theory of religion

WoS Category: Felsefe | Philosophy

WoS Citation Topics Meso: Teoloji ve Felsefe | Theology and Philosophy

WoS Citation Topics Micro: Din Felsefesi | Philosophy of Religion

Scopus Subject Areas: 1210 - Dini Çalışmalar | Religious Studies

SciVal: 1206 - Dini Çalışmalar | Religious Studies

Atıf Bilgisi | Cite as: Gökhan, Yasin. *John Hick'in Din Felsefesi*. Ankara: FCR Yayın Ltd.-Eskiye, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

John Hick'in Din Felsefesi

Yasin GÖKHAN

Ankara 2025

Yazar Hakkında | About the Author

Yasin GÖKHAN

1970 yılında Yozgat ili Sorgun ilçesine bağlı Mükremin Köyü'nde dünyaya geldi ve ilköğrenimini aynı köyde tamamladı. Ortaöğrenimini Sorgun İmam Hatip Ortaokulu'nda, lise öğrenimini ise Bahadın Lisesi'nde bitirdi. Lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde tamamladıktan sonra yüksek lisansını Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı'nda "John Hick'te Din Dili" başlıklı teziyle (2014) tamamladı. Doktora eğitimini de aynı enstitüde "Dini Olguları Anlama Bakımından Wittgenstein'in İkinci Dönem Felsefesi" adlı teziyle (2019) tamamladı. Halen Yozgat Bozok Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü, Din Felsefesi Anabilim Dalı'nda Dr. Öğretim Üyesi olarak görev yapmaktadır. Evli olan yazar, Serra ve Berra isimli iki kız çocuk babasıdır.

He was born in 1970 in the village of Mükremin in the Sorgun district of Yozgat, where he also completed his primary education. He finished his secondary education at Sorgun İmam Hatip Middle School and completed his high school education at Bahadın High School. After earning his undergraduate degree from the Faculty of Theology at Istanbul University, he completed his master's degree in 2014 at Uludağ University, Institute of Social Sciences, Department of Philosophy and Religious Studies, with a thesis titled "Religious Language in John Hick." He received his PhD from the same institute in 2019 with a dissertation entitled "Wittgenstein's Later Philosophy in Terms of Understanding Religious Phenomena."

He is currently serving as an Assistant Professor in the Department of Philosophy of Religion, Department of Philosophy and Religious Studies, Faculty of Theology at Yozgat Bozok University. He is married and the father of two daughters, Serra and Berra.

Kitap Hakkında

John Hick'in Din Felsefesi

John Hick'in din felsefesi, özellikle Tanrı'nın aşkınlığı ile insanın Dinî tecrübesi arasındaki gerilimi merkeze alarak, çağdaş teolojik tartışmalara özgün bir perspektif kazandırmaktadır. Hick'e göre Tanrı, mutlak ve aşkın bir varlık olarak insan kavrayışının ötesindedir; bu nedenle hiçbir dilsel ya da kavramsal ifade, O'nu tamamen nesnelleştiremez veya sınırlayamaz. Dinî tecrübe, işte bu aşkınlığın insan bilincinde hissedilen tezahürü olarak ortaya çıkar ve Tanrı'nın varlığının birey tarafından doğrudan yaşanması anlamına gelir. Hick, önermesel veya literal dilin bu tecrübeyi tam anlamıyla aktarabilecek kapasitede olmadığını vurgular; çünkü dil sınırlıdır ve aşkın olanın bütün boyutlarını kapsayamaz. Bu bağlamda, din dili hem varoluşsal bir deneyimi iletmekte hem de bireyin bilişsel, duyuşsal ve eylemsel boyutlarını kapsayan bütünsel bir işlev görmektedir.

Hick'in teolojik yaklaşımının bir diğer temel unsuru, dinî çoğulculuk teorisi. Hick'in çoğulculuk teorisi, yalnızca kültürel çoğulculuğu kabul etmekle kalmaz, aynı zamanda insanın hakikati arama çabasındaki epistemik sınırlılıklarını ve bu sınırlılıkların ancak tecrübe ile aşılabileceğini de gösterir. Bu bağlamda, Hick'in çalışmaları din felsefesine iki önemli katkı sunar. Birincisi, dinî tecrübeyi merkeze alarak, rasyonel ve önermesel teolojinin sınırlarını ortaya koyması; ikincisi, dinler arasındaki çeşitliliği, hakikatin farklı tezahürleri olarak değerlendirerek, evrensel bir teolojik perspektifin mümkün olabileceğini göstermesidir. Bu yaklaşım hem bireysel iman deneyimini hem de dinler arası ilişkileri anlamak açısından derinlikli bir analitik çerçeve sunar.

Sonuç olarak, Hick'in din felsefesi, Tanrı'nın aşkınlığı ile insanın tecrübesi arasındaki diyalektik ilişkiyi ve dinî çoğulculuk çerçevesinde hakikati arama serüvenini bütünlüklü bir biçimde ele alır. Din dili, yalnızca bilgi aktarımı değil, aynı zamanda insanı tecrübeye yönelten bir araç olarak görülür; farklı dinler ise, biricik ve aşkın hakikatin farklı kültürel tezahürleri olarak anlaşılır. Hick'in çalışmaları, çağdaş din felsefesi için hem metodolojik bir rehber hem de insanın varoluşsal sorumluluğunu hatırlatan bir düşünsel zenginlik sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Din Dili; Kanıtsız Rasyonel İnanç; Kognitif Özgürlük; Kendimize Giden Yol; Dinî Tecrübe; Dinî Çoğulculuk; İnançların Gökkuşağı; Ruh Yapma Teodisesi; Eskatolojik Doğrulama

About the Book

John Hick's Philosophy of Religion

John Hick's philosophy of religion offers a distinctive contribution to contemporary theological debates by centering on the tension between the transcendence of God and the immediacy of human religious experience. According to Hick, God is an absolute and transcendent reality that lies beyond the limits of human cognition; therefore, no linguistic or conceptual expression can fully objectify or circumscribe the divine. Religious experience emerges as the manifestation of this transcendence within human consciousness, signifying the individual's direct encounter with the presence of God. Hick emphasizes that propositional or literal language is incapable of fully conveying this experience, for language is inherently limited and cannot encompass all dimensions of the transcendent. In this regard, religious language functions not only as a medium of existential expression but also as an instrument that encompasses the cognitive, affective, and volitional aspects of the human subject.

Another essential component of Hick's theological approach is his theory of religious pluralism. This theory not only acknowledges cultural diversity but also highlights the epistemic limitations inherent in humanity's search for truth—limitations that can be transcended primarily through experience. Within this framework, Hick's work offers two major contributions to the philosophy of religion. First, by placing religious experience at the center, he exposes the limits of purely rational and propositional theology. Second, by interpreting the diversity of religions as varied manifestations of the same ultimate reality, he demonstrates the possibility of a universal theological perspective. Such an approach provides a rich analytical framework for understanding both personal faith experiences and interreligious relations.

In conclusion, Hick's philosophy of religion presents a coherent treatment of the dialectical relationship between divine transcendence and human experience, as well as the quest for truth within a framework of religious pluralism. Religious language is understood not merely as a vehicle of information but as a medium that guides individuals toward

transformative experience; similarly, the world's diverse religions are approached as cultural manifestations of a single transcendent reality. Hick's work thus offers both a methodological guide for contemporary philosophy of religion and a reminder of the existential responsibility inherent in the human pursuit of truth.

Keywords: Religious Language, Non-Evidential Rational Faith, Cognitive Freedom, The Path Toward the Self, Religious Experience, Religious Pluralism, The Rainbow of Beliefs, Soul Making Theodicy, Eschatological Verification

ÖN SÖZ

Dinin anlaşılmasında din dilinin analizi önemli bir yer tutmaktadır. Din dilinin konusunu ise varlığı başta olmak üzere Tanrı'nın mahiyeti, Tanrı-insan ve Tanrı-tabiat ilişkisi ile ilgili teolojik ifadeler oluşturmaktadır. Din dilinde temel olarak şu sorulara cevap aranır: Tanrı hakkındaki konuşmalarımızın mantıki statüsü nedir? Tanrı hakkındaki ifadelerimiz bilişsel bir muhtevaya sahip midir yoksa sadece öznel tutumlarımızı mı ifade etmektedir? Sorunların kaynağına dair Hick'in çözümlemeleri ve özgün çözüm önerileri hâlen de süregelen önemli tartışmalara neden olmaktadır.

Üç bölümden oluşan çalışmamızda, John Hick'in felsefesinin sonuçlarını din dili bağlamında ele alarak analiz etmeye çalıştık. Hick, dinî tecrübe yaklaşımıyla, inanç alanında insan tecrübesi ve etkinliğinin önemini ön plana çıkarmaktadır. Vahyeden Tanrı karşısında insanın pasif alıcılık konumunu kritik etmekte, tarihsel olaylara müdahil olan zâtî bir Tanrı tasavvuruna yeni bir vurgu getirmektedir. Hick'in önerdiği vahiy anlayışı, kutsal ile insan arasındaki ilişkiyi, teolojik gerçeklerin sadece “bildirilmesi” ve “kabul edilmesi” tarzından daha derin ve kapsayıcı bir düzeyde ele almayı vadetmektedir. Tanrı, evren ile diyalektik ve interaktif bir şekilde her an ve her yerde iletişim hâlinde bulunduğu için, insanın tanrısal bir tezahürle karşılaşması, buna açık olması durumunda, her zaman mümkündür. Ancak böylesi içkin ve yakın bir Tanrı anlayışının, doğal bir sonucu olarak, kutsal metinlerin önermesel formuna duyulan ihtiyaç eskisi kadar belirgin olmayabilir. “Teolojik bir devrime” neden olabilecek boyuttaki böylesi sarsıcı iddiaların, derinlikli çözümlemelere ve enine boyuna tartışmalara ihtiyaç duyması ise kaçınılmazdır.

Bu çalışma, Tanrı kanıtlamaları, dinî tecrübe, din-bilim (akıl-inanç) ilişkisi, eskatolojik doğrulama, delilsiz rasyonel inanç, önermesel olmayan (tecrübî) vahiy, dinî çoğulculuk (inançların gökkuşağı) ve kognitif özgürlük (evrenin dinî açıdan belirsizliği ve epistemik mesafe) vb. din felsefesi alanının temel sorunlarına dair görüşleri ile John Hick'in Din Felsefesi'ni ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmamız boyunca değerli katkı ve rehberliklerini esirgemeyen muhterem Zeki Özcan ve İsmail Çetin hocalarıma şükranlarımı arz ederim.

Yasin GÖKHAN

Yozgat 2025

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	ix
GİRİŞ	1
 BİRİNCİ BÖLÜM	
JOHN HICK'İN BİLGİ ÖĞRETİSİ	13
1. İmanı Temellendirme	13
a. İnancın Rasyonelliği Sorunu	16
b. Kanıtsız Rasyonel İnanç	24
c. Hakikat ve Efsane	41
2. Evrenin Dinî Yönden Belirsizliği	54
a. Epistemik Mesafe: Kognitif Özgürlük	55
b. Yorum Katmanları (Doğal, Etik ve Dinî)	57
3. İnanç ve Bilgi	64
a. Akıl ve Vahiy İlişkisi	68
b. Grek Düşünce Formları Çıkmazı	78
c. Kendimize Giden Yolun Basamakları	81
 İKİNCİ BÖLÜM	
JOHN HICK'İN TANRI ANLAYIŞI	95
1. Farklı Vahiy Anlayışları	96
a. Önermesel Vahiy Anlayışı	96
b. İradeci İman Teorileri	101
c. “Nihai İlgi” Olarak Tanrı	108
d. Önermesiz Vahiy Anlayışı	112
2. İncil'in Teolojik Değeri	121
 ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
JOHN HICK'TE DİN DİLİ	129
1. Sorunun Arka Planı	130
2. Alternatif Çözüm Arayışları	137
a. Analoji Doktrini	137
b. Dinî Sembolizm	141

c. Enkarnasyon Sembolizmi	150
d. Non-Kognitif Din Dili	157
e. Konatif Din Dili	162
3. Yeni Din Paradigması	175
4. Eskatolojik Doğrulama	185
5. Ruh Yapma Teodisesi	190
6. Dinî Çoğulculuk	199
SONUÇ ve DEĞERLENDİRME	209
KAYNAKÇA	225
DİZİN	233